

Sygn. akt I ACa 124/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Elżbieta Bieńkowska
Sędziowie	:	SA Elżbieta Borowska SO del. Dariusz Małkiński (spr.)
Protokolant	:	Małgorzata Sakowicz - Pasko

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. P.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 24 października 2014 r. sygn. akt I C 1082/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) **w punkcie 1 zasądza od pozwanego (...) S.A w W. na rzecz powoda A. P. kwotę 56.621,60 zł (pięćdziesiąt sześć tysięcy sześćset dwadzieścia jeden i 60/100) z odsetkami ustawowymi w wysokości 13% w skali roku od dnia 11 lipca 2013r. do dnia zapłaty i oddala powództwo w pozostałym zakresie;**

b) **w punkcie 2 zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.819,35 zł (pięć tysięcy osiemset dziewiętnaście i 35/100) tytułem zwrotu kosztów procesu;**

c) **w punkcie 3 nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku od powoda kwotę 88,84 zł (osiemdziesiąt osiem i 84/100), zaś od pozwanego kwotę 67,02 zł (sześćdziesiąt siedem i 02/100) tytułem brakujących kosztów sądowych;**

II. oddala apelację pozwanego w pozostałym zakresie;

III. odrzuca apelację powoda;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.205,36 (jeden tysiąc dwieście pięć i 36/100) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

UZASADNIENIE

Powód: A. P. po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego: (...) S.A. w W. kwoty 132.386,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany: (...) S.A. w W. domagał się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia od powoda na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Białymstoku I Wydział Cywilny w wyroku z dnia 24 października 2014 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 1082/13: zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 67.837,56 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 24 października 2014 r. do dnia zapłaty (pkt 1), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4.824,67 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2) i nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa od powoda kwotę 46,86 zł, zaś od pozwanego kwotę 79 zł tytułem brakujących kosztów sądowych. Sąd ten w swoim postanowieniu z dnia 3 grudnia 2014 r. sprostował powyższy wyrok w pkt 1 poprzez wpisanie w miejsce nieprawidłowej daty odsetkowej „24 października 2014 r.”, daty właściwej „11 lipca 2013 r.” Orzeczenie to uprawomocniło się.

Wyrok Sądu Okręgowego zapadł na gruncie następujących ustaleń faktycznych i prawnych.

Dnia 21 grudnia 2012 r. doszło do zawalenia się dachu w należącym do powoda kurniku, wchodzącym w skład jego gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości M.. Zdarzenie to objęte było umową ubezpieczenia w ramach polisy (...) o nr (...), w ramach której pozwany uznał swoją odpowiedzialność, przeprowadził postępowania likwidacyjne i wypłacił powodowi kwotę 240.537,11 zł tytułem odszkodowania.

Powód wystąpił do pozwanego w maju 2013 r. o przyznanie dodatkowej kwoty 15.000 zł, z uwagi na wyższe niż oszacowane przez pozwanego koszty odbudowy przedmiotowego budynku. Suma powyższa była wpisana omyłkowo, ponieważ w rzeczywistości powód domagał się 150.000 zł. Pozwany nie zgodził się z twierdzeniami powoda.

Biegły sądowy oszacował wartość szkody na kwotę 286.791,47 zł, jednak powód zakwestionował wartość robót elektrycznych określonych w opinii na kwotę 2.014,06 zł, wnosząc o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego o specjalności w zakresie robót elektrycznych, dla obliczenia wartości tego elementu szkody. Biegły ów w sporządzonej opinii, zmodyfikowanej po zastrzeżeniach wniesionych przez powoda, ostatecznie przyjął wartość odtworzeniową instalacji elektrycznej na kwotę 23.597,76 zł.

Obie opinie Sąd uznał, za wyczerpujące i logiczne, a wnioski w nich zawarte za jasne. Zostały one sporządzone przez biegłych dysponujących doświadczeniem zawodowym i wiedzą specjalistyczną. Z wniosków opinii z zakresu budownictwa Sąd wyłączył jedynie ustalenia odnoszące się do wyceny wartości odtworzeniowej instalacji elektrycznej, które zostały opracowane przez biegłego z zakresu robót elektrycznych.

Podnoszona przez pozwanego kwestia nieuwzględnienia stopnia zużycia budynku w 23% została właściwie oceniona przez biegłego. Z umowy wynika, że stopień zużycia budynku został wyliczony w celu określenia sumy ubezpieczenia, stosownie do treści art. 70 ustawy O ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - dalej „ustawa” (Dz. U. nr 392 z 2013 r. t.j.). Przepis art. 13 ust. 3 ustawy stanowi, że w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia odszkodowanie wypłaca się w kwocie odpowiadającej wysokości szkody, nie większej jednak od sumy ubezpieczenia ustalonej w umowie. Wysokość szkody w rozumieniu tego przepisu jest ustalana w oparciu o szczególne unormowanie zawarte w art. 68 i 69 ustawy.

Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy do umów ubezpieczenia obowiązkowego przepisy kodeksu cywilnego stosuje się w sprawach w niej nieuregulowanych, co oznacza, że treść art. 361 § 1 k.c. modyfikowana jest w niniejszej sprawie przez art. 68 i 69 ustawy. Przyjęty sposób ustalenia wysokości szkody pozwalał uznać za zbędne dokonywanie wyliczenia wielkości zużycia budynku. Z analizowanych przepisów nie sposób wyprowadzić wniosku, że w uwarunkowaniach faktycznych niniejszej sprawy wchodzi w grę proporcjonalne zmniejszenie kwoty wypłaconego odszkodowania o równowartość zużycia budynków stwierdzonego w dacie zawierania umowy.

Przypadki, w których wysokość szkody w budynkach rolniczych podlega zmniejszeniu zostały wymienione w art. 69 pkt 1 ustawy. Z kolei art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy (in fine) stanowi, że jeżeli suma ubezpieczenia została ustalona według wartości rzeczywistej to uwzględnia się również faktyczne ich zużycie od dnia rozpoczęcia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń do dnia powstania szkody. Skoro więc przepisy te nie ustanawiają przy ustalaniu wysokości szkody obowiązku uwzględnienia faktycznego zużycia budynków przed datą rozpoczęcia odpowiedzialności to nie zachodzą podstawy do określenia tej kwoty z pomniejszeniem o przyjęty w umowie stopień zużycia (por. wyrok S.A. w Rzeszowie z 13 lutego 2014 r. I ACa 567/13 oraz wyrok S.A. w Rzeszkowie z dnia 13 września 2012 r. I ACa 233/12).

Nieuprawnionym jest żądanie powoda powiększenia wartości odszkodowania o podatek VAT, ponieważ zapłacone odszkodowanie ma odpowiadać wartości szkody i jego wypłata nie może zubożyć poszkodowanego. Z powyższego wynika, że cenotwórczy podatek VAT uwzględnia się przy ustaleniu wysokości odszkodowania tylko wówczas, gdy poszkodowany faktycznie go poniesie (por. uchwała S.N. z 16 października 1998 r. III CZP 42/98, OSNC 1999/4/69 i S.A. w Białymstoku w wyroku z dnia 18 kwietnia 2013 r. I ACa 122/13).

Powód będący podatnikiem podatku VAT i wykorzystujący budynek do prowadzenia działalności rolniczej, jest uprawniony do obniżenia należnego podatku o kwotę podatku naliczonego, który stanowią kwoty podatku od nabycia towarów i usług służących do wznowienia działalności w zniszczonym budynku (art. 86 ust. 1, 2 pkt 1 ustawy z 11 marca 2004 r. O podatku od towarów i usług, t.j. Dz. U. z 2011 r. nr 177, poz. 1054). Należne mu odszkodowanie powinno być zatem wypłacone w kwocie netto.

Wartość odtworzeniowa dachu ustalona przez biegłego z zakresu budownictwa w kwocie 284.777,41 zł netto (pomniejszona o wartość odtworzona instalacji elektrycznej 2.014,06 zł) została powiększona przez Sąd o wartość odtworzenia instalacji elektrycznej w kwocie 23.597,27 zł z opinii biegłego z zakresu robót elektrycznych, co dało 308.374,67 zł. Kwota ta stanowiła całość wartości odtworzeniowej dachu. Ponieważ powód uzyskał odszkodowanie w wysokości 240.537,11 zł, należała się mu brakująca do likwidacji szkody kwota 67.837,56 zł.

O odsetkach orzeczono na mocy art. 481 § 1 k.c. od dnia doręczenia odpisu pozwu.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na mocy art. 98 k.p.c., mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za wynik sporu. Powód przegrał sprawę w 49%, pozwany zaś w 51% i w takich proporcjach strony obowiązane były do poniesienia kosztów procesu. Pierwszy z wymienionych poniósł koszty w kwocie 12.938 zł, chociaż obciąża go suma 6.339 zł, pozostała część- 6.597 zł - powinien mu zwrócić pozwany. Strony winny partycypować w wydatkach poniesionych przez Skarb Państwa, które stanowiła kwota 155,86 zł, w proporcjach przyjętych przez Sąd, co uzasadnia pkt 3 wyroku.

Apelacje od powyższego orzeczenia wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w części, a mianowicie w pkt 1 we fragmencie dotyczącym roszczenia odsetkowego; zarzucił skarżonemu orzeczeniu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 481 § 1 k.c. poprzez zasądzenie odsetek od dnia 24 października 2014 r., czyli od daty wydania wyroku, zamiast od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu. W związku z powyższym, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w tej części, zgodnie z twierdzeniami apelacji.

Pozwany w swojej apelacji zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 805 k.c. w zw. z art. 68 i art. 69 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. O ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j. Dz. U. Nr 392 z 2013 r.) w zw. z art. 65 § 2 k.c. - polegające na błędnej wykładni wyrażającej się w nieuwzględnieniu zasad ustalania wysokości odszkodowania w budynkach rolniczych wynikających z przepisów art. 68 i 69 powyższej ustawy, a w szczególności nieuwzględnienie stopnia zużycia technicznego budynku, zasądzenie kosztów uprzątnięcia miejsca szkody, które podlegają zwrotowi tylko wówczas, gdy są udokumentowane oraz niepomniejszenie odszkodowania o wartość pozostałości, które mogą być przeznaczone do dalszego użytku, przeróbki lub odbudowy,

2) naruszenie przepisów postępowania - art. 233 § 1 k.p.c. - polegające na braku wszechstronnego rozważenia przez Sąd zebranego w sprawie materiału dowodowego i pominięcie dowodów wskazujących na zużycie budynku do dnia szkody w 23,63%,

3) naruszenie przepisów postępowania - art. 217 § 1 k.p.c., art. 227 k.p.c. i art. 232 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. - polegające na odmowie przeprowadzenia przez Sąd dowodu z opinii biegłego z zakresu budownictwa celem ustalenia istotnych dla sprawy okoliczności: wysokości odszkodowania z uwzględnieniem zasad jego ustalania w przypadku szkód w budynkach rolniczych określonych w przepisach ustawy z dnia 22 maja 2003 r., w tym stopnia zużycia budynku za cały okres ubezpieczenia - również do dnia szkody.

W oparciu o powyższe zarzuty wniósł o: zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu budownictwa, na okoliczność: ustalenia wysokości odszkodowania z uwzględnieniem zasad określonych w przepisach ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j., Dz.U. nr 392 z 2013 r.), w tym stopnia zużycia budynku za cały okres ubezpieczenia - również do dnia szkody.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jako niedopuszczalna podlegała odrzuceniu, zaś apelacja pozwanego była zasadna tylko w części.

Strona powodowa domagała się w pozwie zasądzenia odsetek od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, co nastąpiło dnia 11 lipca 2013 r. (dowód doręczenia, k. 31). W następstwie prawomocnego sprostowania wyroku z dnia 24 października 2014 r., data powyższa została w tym orzeczeniu wskazana jako moment wymagalności świadczenia odsetkowego (postanowienie, k. 174).

Dopuszczalność apelacji zależy od istnienia interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia, który ma miejsce w wypadku pokrzywdzenia (gravamen), polegającego w klasycznym ujęciu na niezgodności orzeczenia z żądaniem zgłoszonym przez stronę apelującą w procesie (tak S.N. w uchwale z dnia 25 czerwca 2009 r., III CZP 36/09, OSNC 2010/2/24, por. też S.N. w wyroku z dnia 20 listopada 2003 r., III CKN 606/00, niepubl. i postanowieniu z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 166).

Powód nie posiada więc interesu w złożeniu apelacji, ponieważ wyrok odpowiada w skarżonej części zgłoszonemu przez niego roszczeniu, co uzasadniało odrzucenie przez Sąd odwoławczy jego apelacji, na zasadzie art. 370 k.p.c.

Zarzut naruszenia przez Sąd I instancji wskazanych w apelacji pozwanego przepisów prawa materialnego zasługuje częściowo na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 69 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. O ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - dalej „ustawa” (Dz. U. nr 392 z 2013 r. t.j.) wysokość szkody w budynkach rolniczych zmniejsza się o wartość pozostałości, które mogą być przeznaczone do dalszego użytku, przeróbki lub odbudowy. Istnienie takich przedmiotów potwierdza opinia biegłego sądowego z

zakresu budownictwa W. K., który na rozprawie dnia 2 grudnia 2013 r. potwierdził, że wartość złomu możliwego do dalszego zagospodarowania wynosi w analizowanej sprawie ok. 1.400 zł (nagranie rozprawy, sygn. czasowa 00:02:56), co potwierdza podobną konstatację zawartą w opinii prywatnej pozwanego, autorstwa (...) sp. z o.o. w W., w której znalazła się wzmianka o istnieniu pozostałości w postaci złomu o wartości 1.735,92 zł. Sąd I instancji nie ujął jednak tej pozycji jako kwoty zmniejszającej wysokość zasądzonego odszkodowania, co wymagało korekty Sądu odwoławczego.

Koszty uprzątnięcia miejsca szkody zwiększające sumę odszkodowania nie mogą, w świetle art. 69 pkt 2 ustawy, przekraczać poziomu 5% wartości szkody. Sąd meriti dopuścił się obrazy tego przepisu, zaliczając w poczet odszkodowania pełną wartość robót rozbiórkowych, w których biegły wyszacował również koszt usunięcia gruzu oraz innych odpadów budowlanych, na kwotę 65.754,12 zł (vide: kosztorys, k. 42-50). Dokładna analiza poszczególnych pozycji zawartych w kosztorysie biegłego pozwala na wyodrębnienie robót strictly porządkowych, które mieszczą się w dyspozycji art. 69 pkt 2 ustawy, a mianowicie: usunięcia złomu (2.341,50 zł), wywozu trocin (231 zł) i wywozu gruzu sprzymowanego (trzy pozycje o wartości: 7.544,52 zł, 1.233,69 zł i 11.589,90 zł), co umożliwia oszacowanie kosztów uprzątnięcia miejsca szkody na 22.940,61 zł. Zmniejszenie sumy odszkodowania przyjętej przez Sąd Okręgowy o w/w kwotę pozwala na wyliczenie faktycznej wartości szkody netto na 262.493,05 zł; 5% ostatniej z wymienionych kwot to 13.124,65 zł.

Mając na uwadze powyższe, uznać należy kwotę zasądzoną w pkt 1 zaskarżonego wyroku za przeszacowaną o 11.215,96 zł; w czym mieści się wartość złomu i nadwyżka kosztu uprzątnięcia miejsca szkody ponad sumę stanowiącą równowartość 5% szkody.

Udokumentowanie kosztu uprzątnięcia, o którym mówi analizowany przepis, oznacza każdą formę udowodnienia potrzeby usunięcia pozostałości i wysokości towarzyszących uprzątnięciu wydatków. Nie sposób w tych warunkach zaakceptować stanowiska pozwanego o wyłączności faktur oraz innej dokumentacji poświadczającej fakt poniesienia owych wydatków jako jedynej prawnie akceptowalnej formy „udokumentowania”. Powód niewątpliwie udowodnił potrzebę uprzątnięcia miejsca szkody, zaś biegły sądowy oszacował wartość tego wydatku w opinii, która jest dokumentem i źródłem wiedzy Sądu.

Zgodzić się należy z prezentowanym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stanowiskiem o modyfikacji ogólnych reguł szacowania szkody z art. 361 § 1 k.c. przez odmienną regulację zawartą w art. 68 i 69 ustawy. Zgodnie z jej art. 70 ust. 2 pkt 1 suma ubezpieczenia budynku rolniczego może odpowiadać rzeczywistej wartości tego budynku, przez którą rozumie się wartość w stanie nowym w dniu zawarcia umowy, pomniejszoną o stopień zużycia budynku rolniczego. Analiza polisy, k. 8, wskazuje na zastosowanie powyższej metody szacowania sumy ubezpieczenia. Strony ustaliły w jednej z rubryk polisy wartość budynku w stanie nowym, skalkulowały procentowy wskaźnik jego zużycia, wynoszący 23,63%, i przyjęły sumę ubezpieczenia odpowiadającą faktycznej wartości budynku.

W świetle art. 68 ust. 1 pkt 2 in fine ustawy jeżeli suma ubezpieczenia została ustalona według wartości rzeczywistej (co w niniejszej sprawie miało miejsce), uwzględnia się również faktyczne zużycie budynku od dnia rozpoczęcia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń do dnia powstania szkody. Powyższe zmniejszenie, które w realiach niniejszej sprawy miało charakter marginalny, jest jedynym możliwym do zastosowania w analizowanym stanie faktycznym i prawnym.

W związku z tym, uznać należy sformułowane w apelacji pozwanego zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 217 § 1, art. 227, 232 i 233 § 1 k.p.c. za niezasadne; z uwagi na słusznie przyjętą przez Sąd I instancji wykładnię przepisów prawa materialnego nie zachodziła potrzeba dopuszczania dowodu z opinii biegłego na okoliczności ustalenia wysokości szkody z uwzględnieniem stopnia dekapitalizacji budynku powoda, zaś ustalenia Sądu I instancji poczynione w tej materii były zasadniczo właściwe i niedowolne (poza fragmentami skorygowanymi przez Sąd odwoławczy).

W zgodzie z powyższym, orzeczono w pkt I wyroku na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c., zaś w jego pkt II na zasadzie art. 385 k.p.c.

O kosztach procesu w obu instancjach postanowiono na zasadzie art. 100 k.p.c. (poprzez ich stosunkowe rozdzielanie) w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 (I instancja) i § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 (II instancja) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 461), a ponadto § 6 pkt 6 (I instancja) i § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 490), przy uwzględnieniu wygranej powoda w I instancji w 43% oraz w II instancji w 83%. W skład kosztów poniesionych przez powoda w postępowaniu przed Sądem Okręgowym zaliczono: opłatę od pozwu (5.000 zł), wynagrodzenie adwokackie pełnomocnika (3.617 zł) oraz wypłacone, a wcześniej przez niego uiszczone, zaliczki, co łącznie dało kwotę 12.938 zł; wydatki procesowe pozwanego zamykały się w sumie wynagrodzenia jego pełnomocnika 3.617 zł). W postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym na koszty procesu złożyły się wynagrodzenia pełnomocników (2× 2.700 zł) oraz opłata od apelacji uiszczona przez pozwanego (3.392 zł).

O wydatkach poniesionych przez Sąd Okręgowy w Białymstoku i nie znajdujących pokrycia w uiszczonych zaliczkach, orzeczono na zasadzie art. 113 ust. 1 u.ok.s.c.